

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 2. junij 2015

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Kultura in socializacija**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	ena od: ♦ običaj(i) ♦ moralne norme (opredelitve) ♦ navade	Upoštevamo tudi rešitev norme.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	3	♦ Vrednote: ideje/prepričanja o tem, kaj je dobro, pravilno, zaželeno (vrednote so splošne smernice ravnanja). ♦ Norme: pravila (prepovedi in zapovedi) o tem, kaj je v neki družbi sprejemljivo, pričakovano ali zahtevano ravnanje (norme so konkretni napotki za ravnanje). ♦ Norme velikokrat izhajajo iz vrednot.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	3	tri od: ♦ uporaba jezikovnih znakov (govor) ♦ prevladovanje naučenih vzorcev vedenja ♦ zelo raznovrstni načini življenja ♦ izredno dolgo obdobje odraščanja ♦ t. i. »odprtost do sveta« ♦ izdelava in uporaba zapletenega orodja ♦ zavestno spreminjanje naravnega okolja ♦ razvit smisel za abstrakcijo in ♦ družbenost ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ genocid	
	1	♦ (načrtno/sistematično) fizično uničenje/ iztrebljanje nekega naroda	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	2	♦ Razvoj prometnih sredstev in komunikacijskih tehnologij omogoča in povzroča čedalje več stikov med različnimi kulturami (pojav difuzije kulture). ♦ Zmanjševanje kulturne raznovrstnosti je posledica globalizacije.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ družina	
	1	♦ primarna socializacija	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	2	dva od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ šola ♦ vrstniki ♦ množični mediji ♦ delovno okolje ♦ religiozne skupine ♦ prostočasne skupine ... 	
	2	♦ Ustrezen opis izbranega dejavnika socializacije.	Kandidat mora v predstavitev obvezno vključiti dve značilnosti dejavnika.
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	♦ izolirani (nesocializirani) otroci	Rešitev »divji otroci« ni ustrezna.
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ nezmožnost pokončne hoje in nadzora izločanja ♦ nezmožnost govora ♦ pojav duševne ali telesne »prizadetosti« ♦ nerazvitost socialnih veščin ♦ pogosto zgodnja smrtnost ♦ nezmožnost poznejšega napredka ... 	
Skupaj	3		

2. Družbene različnosti in neenakosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ stanovski sistem	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	♦ NE	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ pripisan družbeni status	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	2	♦ mesto posameznika na hierarhični družbeni lestvici	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	♦ A	Če kandidat poleg dveh pravih rešitev obkroži tudi nepravilne, dobi ustrezno manj točk.
	1	♦ C	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	ena od: ♦ vertikalna ♦ intergeneracijska (medgeneracijska) ♦ vertikalna intergeneracijska (medgeneracijska)	Rešitve vertikalna znotrajgeneracijska ne upoštevamo.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	2	♦ vertikalna: napredovanje ali padanje na družbeni lestvici	Kandidat predstavi tisto obliko, ki jo je poimenoval v odgovoru na vprašanje 2.6.
		♦ intergeneracijska (medgeneracijska): spremenjeni družbeni položaj posameznika primerjalno s starši	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	ena od: ♦ za moderne družbe ♦ za postmoderne družbe	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	2	ena od: ♦ javno in množično dostopno izobraževanje ♦ zmanjševanje vplivov prirojenih statusnih determinant/določnic ♦ uresničevanje koncepta socialne države (države blaginje) ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	2	navedba in predstavitev, ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ intrageneracijska (znotrajgeneracijska) mobilnost: vzpenjanje ali padanje posameznika/posameznice na družbeni lestvici v njegovi/njeni karieri ♦ horizontalna: npr. menjava poklica ali dela, pri kateri se ne spremeni status ... 	
	1	primer, ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Človek napreduje na delovnem mestu, posledično je bolje plačan, pridobi več družbene moči (lahko sprejema več odločitev, pomembnih tudi za druge ljudi), lahko pridobi večji ugled ... 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.11	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ekonomsko stanje ♦ družbena moč ♦ ugled/prestiž 	Za tri pravilne navedbe 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.12	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Kulturni kapital so vrednote, norme, vedenjski vzorci, jezik, druženje in povezovanje z drugimi, načini preživljanja prostega časa ... ♦ Različne kulturne značilnosti so v družbi različno cenjene, kar krepi/pospešuje socialno razlikovanje. 	Za celovit odgovor 2 točki, sicer ustrezno manj.

3. Religija in verovanjski sistemi

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ religijska pripoved	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	1	ena od: ♦ religijska doktrina/nauk ♦ religijsko ravnanje/praksa ♦ svete reči ♦ religijsko doživetje/izkustvo/čustvovanje ♦ etična razsežnost religij	Če je kandidat pri vprašanju 3.1 navedel napačno sestavino religije, in pri vprašanju 3.2 navede in pojasnjuje religijsko pripoved, upoštevamo odgovor kot ustrezen.
	2	♦ Ustrezna pojasnitev navedene sestavine religije.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	♦ sekta/ločina	
	2	dve od: ♦ nastane z odcepitvijo od cerkve ♦ članstvo je prostovoljno ♦ ni jasne delitve med duhovščino in navadnimi verniki ♦ velika povezanost, solidarnost med člani ♦ včasih v konfliktu z državo ♦ kombinirajo nauke različnih religij ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	♦ univerzalne/svetovne ♦ lokalne/etnične	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	2	Monoteistične religije značilnosti, dve od: ♦ verovanje v enega boga ♦ visoka stopnja institucionaliziranosti in organiziranosti ♦ profesionalni verski voditelji ♦ svete knjige ... primer, ena od: ♦ krščanstvo ♦ judaizem ♦ islam	Za navedene tri ustrezne elemente pri posamezni vrsti religij 2 točki, za dva 1 točka, za enega 0 točk.
	2	Politeistične religije značilnosti, dve od: ♦ vera v več bogov ♦ bogovi so po lastnostih in videzu podobni ljudem ♦ hierarhija bogov ♦ bogovi so dobri in slabi ... primer, ena od: ♦ staroslovanska ♦ egipčanska ♦ starogrška ♦ rimska ♦ hinduizem ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	2	kompenzacijska funkcija, dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Je dopolnitev za tostransko neenakost. ♦ Je samoiluzija, ki potvarja realnost. ♦ Skriva dejanske vzroke trpljenja. ♦ Je opij ljudstva. ♦ Potrebo po njej ustvarja odtujitev ... 	
	2	legitimacijska funkcija, dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Opravičuje družbeno neenakost. ♦ Je izraz božje volje. ♦ Ljudje se morajo s tem sprijazniti ... 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	1	♦ prevladovanje posvetnega načina življenja nad religijskim/zmanjševanje družbenega pomena religije	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	2	So religijske doktrine, gibanja, ki so usmerjena proti moderni družbi (zavzemajo se za preureditev družbe v skladu z njihovimi verskimi nazori).	

4. Družina

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	2	♦ Zakonska zveza je razmeroma trajna spolna in ekonomska skupnost dveh ali več odraslih ljudi, ki jo priznava določena kultura in sami partnerji.	
	1	♦ Družina je vsaj dvogeneracijska skupnost, ki skrbi za otroke.	
	1	♦ Razlika: pri zakonski zvezi gre za skupnost odraslih ljudi, za družino je bistveno razmerje starši (ali eden od njiju) – otroci (otrok).	
	1	♦ Povezanost: zakonska zveza je lahko del družinskega življenja (lahko tudi začetek oblikovanja družine), vendar to ni nujno.	
Skupaj	5		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	3	♦ naraščajoče stopnje razvez/olajšanje razvez ♦ večji delež zunajzakonskih skupnosti (njihova večja sprejemljivost) ♦ padanje rodnosti	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	1	♦ funkcija biološke reprodukcije (reproduktivna funkcija)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	ena od: ♦ socializacijska ♦ ekonomska ♦ emocionalna	
	2	♦ razlaga navedene funkcije	Za ustrezno razlago navedene funkcije 2 točki, za pomanjkljivo/napačno razlago ustrezno manj točk.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ zaposlovanje žensk	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	♦ integrirana/simetrična	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	1	♦ NE	Za ustrezen in celovit odgovor 3 točke, za pomanjkljiv/napačen odgovor ustrezno manj točk.
	2	♦ Iz vira 2 je mogoče sklepati, da integrirana (simetrična) delitev družinskega dela in vlog ni samoumevna in široko razširjena. Glede na vir 2 ženske kljub zaposlitvi zunaj doma opravijo večji del gospodinjskega dela, čeprav so moški vse bolj pripravljeni, da pomagajo doma.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ B	Če je kandidat v utemeljitev vključil dve značilnosti gospodinjskega dela kot neformalnega dela, dobi 2 točki.
	2	♦ ni plačano, ni družbeno regulirano, nima določenega urnika, iz njega ne izhajajo nikakršne pravice ...	
Skupaj	3		

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Osnovna opredelitev termina država. ♦ Opredelitev in opis pravne države: <ul style="list-style-type: none"> – enakost pred zakonom – temeljne in neodtujljive pravice posameznika – država je pravno regulirana ♦ Opredelitev in opis demokratične države: <ul style="list-style-type: none"> – izvoljena in zamenljiva oblast – raznovrstnost družbenih interesov – neposredno odločanje – posredna demokracija (volitve) ♦ Opredelitev in opis socialne države/države blaginje: <ul style="list-style-type: none"> – sistem socialnega zavarovanja – oskrba državljanov z javnimi dobrinami in storitvami 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ opredelitev medijske reprezentacije ♦ primeri za analizo (vključitev dveh: spol, etnija, rasa, starost, družbeni razred/sloj ...) ♦ za vsak uporabljen primer analiza, kako je v medijih prikazan ♦ opozorilo na odmike od stvarnosti ♦ stereotipizacija ♦ ustvarjanje predsodkov ♦ vplivnost medijskih reprezentacij na medkulturne odnose 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo koncept vseživljenjskega učenja/izobraževanja. ♦ Razložijo njegov pomen v sodobnih družbah. ♦ Predstavijo spremembe vseživljenjskega učenja/izobraževanja. ♦ V obravnavo problema vključijo razpravljalni vidik. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo sindikate. ♦ Povežejo nastajanje sindikatov z industrializacijo, kapitalizmom in delavskim gibanjem. ♦ Predstavijo načine delovanja sindikatov. ♦ Predstavijo dosežke sindikatov glede socialnih pravic. ♦ Razpravljajo o njihovem pomenu v modernih družbah, pri čemer upoštevajo spremembe na trgu delovne sile in spremembe socialne države (zmanjševanje socialnih pravic). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none">♦ Opredelijo formalni in neformalni družbeni nadzor.♦ Povežejo obe obliki družbenega nadzora z odklonskostjo in kriminaliteto.♦ Prikažejo delovanje formalnega in neformalnega družbenega nadzora v konkretnem okolju.♦ Razložijo dileme kaznovanja in razpravljajo o njih.	

Skupno število točk IP 2: 40